

ZWIJG RECHT

Ine Van Wymersch

Lannoo

Hoorrecht

*mijn maag trekt samen op het ritme
van de ruzies, ze kaatsen tussen deze muren
woorden struikelen in mijn hoofd, ik schreeuw
en enkel de stilte echoot
ik ben onzichtbaar*

*op blote voeten balanceer ik op brokstukken
van ons huis, ze snijden
maar ik loop door, steeds verder
tot er weer lucht onder mijn huid kan
ik ben een verzameling scherven*

*ik trek de deken tot onder mijn neus
adem de wasverzachter van mijn kindertijd
wacht op iemand die mij instopt, vertelt
van er was eens een gezin
en drie mensen die nog lang en gelukkig*

01 Niets is gewoon

In de lange smalle gang van de familie-rechtbank valt het zonlicht zuinig naar binnen. De ramen zijn smal en lang. Ze kunnen niet open. Het is een nieuw gerechtsgebouw, met veel glas, maar ook hier gaat veiligheid boven alles. Ik hou de opgevouwen brief stevig vast in mijn jaszak. Eigenlijk heb ik het te warm in de eerste lentezon, maar ik weiger mijn jas uit te doen.

‘Ook goed’, zegt mijn moeder in de lift naar de derde verdieping van het gerechtsgebouw.

Ik heb hier helemaal geen zin in, ik wil hier niet zijn. Ik heb tenslotte niet gekozen voor deze kutsituatie. Mijn vriendinnen verzamelen nu voor de hiphoples, maar ik ben opgeroepen door de familierechter.

Twee weken geleden viel de brief thuis in de bus. Ik herkende het logo van de rechtbank meteen. Drie jaar lang hebben deze brieven de sfeer in huis bepaald. Toen ging de storm liggen, maar duidelijk niet voorgoed. Ik vroeg me af wat deze brief te betekenen had. En vooral waarom hij aan mij was geadresseerd. Mijn buik trok samen. Even had ik nog overwogen de envelop ongeopend weg te moffelen, onder in de lade van mijn bureau, maar mijn moeder had ook een oproep gekregen. Er was geen ontkomen aan. Mijn moeder stond er bovendien op mee te komen. Ook daar was geen ontkomen aan.

Ik leun met mijn schouder tegen een van de smalle ramen. Een paar jaar geleden zou ik mijn neus nog tegen het glas geduwd hebben. Nu leg ik de zijkant van mijn hoofd tegen het raam en wriemel ik met mijn wijsvinger aan een haarlok. In mijn ooghoek zie ik hoe mijn moeder op een van de ongemakkelijke plastic stoelen is gaan zitten. Ze heeft nog een papieren agenda en bladert er doelloos doorheen.

Ineens zwaait de deur van het bureau van de familierechter open.

‘Laura Vermeersch?’

In een milliseconde sta ik kaarsrecht. Ik hoef niet eens te antwoorden, de man in de deuropening weet meteen dat ik Laura Vermeersch ben.

‘Volg me maar’, zegt hij bemoedigend. Ik schat hem niet ouder dan dertig.

Mijn moeder wil ook opstaan, maar de man maakt een teken dat ze kan blijven zitten. ‘Mevrouw de familierechter wil Laura alleen horen’, voegt hij er overbodig aan toe.

Even voel ik een triomfantelijk gevoel opkomen, maar het maakt al gauw plaats voor iets tussen angst en hulpeloosheid. Eerst wou ik helemaal niet dat mijn moeder meekwam, nu zou ik het liefst haar hand vasthouden.

Onvermijdelijk kijk ik de man aan. Hij draagt sneakers, een jeans en een houthakkershemd. In andere omstandigheden zou ik giechelend met mijn vriendinnen over hem zeggen dat hij jong probeert te lijken, maar duidelijk een paar modetrends gemist heeft. Nu voel ik hoe hij me met een hand op mijn schouder het bureau van de familierechter in leidt. Ik hou mijn handen in mijn zakken.

‘Kom hier maar zitten.’ Een vrouw met sluik, bruin haar en lange, olijfgroene oorbellen wijst me een stoel aan haar bureau aan. Zou zij de familierechter zijn? Ik probeer haar leeftijd te schatten. Onmogelijk, denk ik bij mezelf.

De familierechter negeert mijn veel te warme jas. ‘Sorry Laura, je hebt ongetwijfeld iets veel leukers te doen op woensdagmiddag, maar ik vind het belangrijk om ook naar jouw mening te luisteren.’

Mijn mening? Waarover dan? Ik denk het, maar zeg niets. Aan mijn vragende blik heeft de familierechter genoeg.

‘In mijn dossier lees ik dat je ouders drie jaar geleden uit elkaar zijn gegaan, klopt dat?’

En of dat klopt. Drie jaar geleden is de hel in ons tot dan toe vredige gezin losgebarsten.

‘Sindsdien heb je geen contact meer met je papa?’

Ik kan alleen maar knikken.

Terwijl de familierechter mijn hele thuissituatie samenvat zoals een dokter het verloop van een ziekte beschrijft, voel ik hoe lastig ik het krijg wanneer het woord ‘papa’ valt. *Niet huilen, niet huilen*, spreek ik mezelf in gedachten toe. Ik bijt op mijn lip en wil niet horen wat er nu volgt.

‘Je papa heeft mij een brief geschreven. Hij wil heel graag het contact met jou herstellen.’

‘Het is heel goed zoals het nu is’, zeg ik zo neutraal mogelijk.

De familierechter zegt niets en kijkt me alleen maar aan. Ik kijk naar mijn schoenen. Vuile schoenen, denk ik bij mezelf. Mijn handen in mijn zakken zijn vuisten geworden. Hoe hard ik het ook probeer, ik kan niet beletten dat er een traan uit mijn rechterooghoek rolt.

De familierechter zegt nog steeds niets. Er volgt een tweede traan. Ik blijf roerloos zitten en hoop dat niemand mijn tranen ziet, de familierechter niet en de dertiger niet. Het getokkel van de jonge man op zijn computer is het enige wat de stilte zou kunnen verbreken, maar ook zijn vingers zwijgen. Ik kan alleen maar denken: niet weer ruzie, niet weer discussie, niet weer een mama die ziek is van verdriet, niet weer denken aan verhuizen, niet weer zoveel spanning, niet weer...

Mijn herinneringen aan wat drie jaar geleden begon, maken overuren. Ik ben zo in mezelf gekeerd dat ik de familierechter bijna vergeet, tot die de stilte verbreekt: ‘Ik zie dat wat ik zeg je niet onberoerd laat.’

Ik knik, bijna onzichtbaar, maar voldoende duidelijk om de familierechter een nieuwe vraag te ontlokken.

‘Kun je me vertellen wat er door je heen gaat, Laura?’

Ik schud haast even onzichtbaar van nee.

Uiteraard laat de familierechter het daar niet bij. ‘Een tijd geleden heeft een collega-rechter van mij besloten dat jij één weekend om de twee weken naar je vader zou gaan. Ik lees in het dossier dat je nooit echt bij je papa op bezoek bent geweest.’

Ik bedenk dat ik het makkelijker vind wanneer de familierechter ‘vader’ zegt in plaats van ‘papa’. Dat klinkt wat afstandelijker. Bij de gedachte aan mijn papa word ik meteen verdrietig.

Het lijkt alsof de familierechter mijn gedachten leest. ‘Vertel me eens waarom je nooit naar je papa bent gegaan?’

Ik lijk niet verder te komen dan het ophalen van mijn schouders en zeg uiteindelijk aarzelend: ‘Gewoon.’

‘Gewoon?’ herhaalt de familierechter. ‘Als ik één ding geleerd heb van alle jongeren die hier al voor jou op deze stoel hebben gezeten, dan is het dat er niets gewóón is aan ouders die uit elkaar gaan.’

Die komt binnen.

Nu kijk ik de familierechter aan. Ik haal diep adem, alsof ik niet alleen zuurstof in mijn longen zuig, maar ook een stevige portie moed. De familierechter wacht geduldig.

‘Gewoon, papa kwam dat eerste weekend aanbellen. Mama wilde de deur niet opendoen, ze vond dat ik dat zelf maar moest doen, als ik het nodig vond om naar hem toe te gaan. Ik ben op mijn kamer blijven zitten. Papa belde nog eens en stuurde ook een berichtje. Ik ben onder mijn dekbed gekropen, ook toen hij nog een derde keer aanbelde. Daarna stopte hij en is hij weggegaan, denk ik. Mama leek het goed te vinden en was opgelucht dat ik bij haar bleef.’

‘En toen?’

Ik zucht, ik weet maar al te goed waar de familierechter heen wil. ‘Zo is dat nog twee of misschien drie keer gegaan, en toen is het opgehouden.’

‘Opgehouden?’

‘Ik denk dat papa toen gestopt is met langskomen en aanbellen. Hij stuurde nog wel berichtjes, maar ik heb nooit geantwoord. Mama heeft er ook nooit meer naar gevraagd. En zo dus, ja, gewoon...’

‘Hm ja, zo dus.’

De familierechter denkt na over wat de volgende stap is in het schaakspel dat we hier lijken te spelen. ‘Ik heb een vraag voor jou, Laura.’ Ze wikt en weegt haar woorden. ‘Stel dat je mama je naar het nieuwe appartement van je papa had gebracht, zou je dan wel naar hem toe gegaan zijn?’

Daar hoeft ik niet lang over na te denken, ik weet het antwoord heel zeker. Natuurlijk was ik dan naar hem toe gegaan. Ik weet alleen niet of ik dat aan de familierechter wil toevertrouwen.

‘Het is belangrijk, Laura, dat ik kan begrijpen waarom de zaken gaan zoals ze gaan. Je papa heeft me een brief geschreven waarin hij uitlegt dat hij je mist, dat hij het heel erg vindt dat hij je niet kan zien. Hij heeft me gevraagd om naar jouw mening te luisteren, en daarom ben je hier.’

Mijn buik trekt weer samen, ik ben zo bang voor wat er kan gebeuren als ik eerlijk antwoord geef op de vraag van de familierechter.

Alsof ze mijn gedachten kan lezen, gaat ze verder: ‘Mijn griffier zal een kort verslag maken van ons gesprek.’ Ze wijst naar de dertiger in het houthakkershemd terwijl ze het zegt. ‘Niet alle details

komen erin, maar wel in grote lijnen wat je antwoordt op mijn vragen. Je mama en je papa zullen het verslag kunnen lezen.'

'Mama én papa?' hoor ik mezelf hardop vragen, zonder nadenken.

'Ja, maar er is een belangrijke máár.'

Ik ben een en al oor.

'Ik luister naar jou, en jouw mening is een van de elementen waarop ik mijn beslissing zal baseren, maar

jij beslist niet wat er gaat gebeuren. Ook je moeder en vader zullen gehoord worden in de rechtbank.'

Daar heb je die formele toon weer.

'Gaat het dan weer van rechtbank naar rechtbank?' Mijn vraag klinkt wanhopig. Ik voel hoe dit hele circus opnieuw dreigt te beginnen. 'Ook als ik zeg dat ik wil dat alles blijft zoals het nu is?'

De familierechter voelt mijn weerstand, en misschien begrijpt ze die zelfs, maar ze kan niet beletten dat mijn vader vraagt om zijn dochter te zien. Ze gooit haar haren even naar achteren en legt haar gevouwen handen voor zich op het bureau. Ze kijkt me begripvol aan en zegt: 'Kijk, Laura, ik begrijp dat dit heel lastig voor je is, maar het is toch belangrijk dat jij probeert te verwoorden hoe je naar de hele situatie kijkt. Er komt hoe dan ook een nieuwe zitting bij de familierechtbank.'

Ik zucht bij dat vooruitzicht.

De familierechter kijkt me verwachtingsvol aan. Het besef dringt stilaan tot me door dat ik toch met een soort van mening over de brug zal moeten komen als ik hier niet de hele middag wil zitten. Het vooruitzicht aan vriendinnen die me opwachten in het stadspark

maakt dat ik bereid ben om de gedachten in mijn hoofd versneld te ordenen.

‘Het liefst zou ik willen dat mijn ouders nooit uit elkaar waren gegaan.’ Voordat de familierechter me kan uitleggen dat de tijd helaas niet terug te draaien valt, ga ik verder. ‘Ik weet dat dat niet kan, maar voor de rest weet ik niet zo goed wat ik wil. Het enige wat ik zeker weet, is dat ik niet terug wil naar die tijd van ruzie en verdriet over omgangsregelingen, over bedrog, en over wie nu wat precies moet betalen.’

‘Begrijp ik goed dat je geen “nee” zegt tegen de vraag van je papa, op voorwaarde dat het contactherstel op een rustige manier kan verlopen?’ De familierechter wisselt een blik uit met haar jonge griffier.

Ik besef dat wanneer ik nu ‘ja’ knik, mijn standpunt zo in het verslag zal staan. Hoe zal mijn moeder reageren? Zal ze boos zijn, zich verraden voelen omdat ik niet radicaal ‘nee’ heb gezegd? Wat moet ik zeggen als ik straks weer bij haar op de gang sta? Ze zal elk detail van dit gesprek willen kennen en een spervuur aan vragen op me afvuren. Ik duik weer dieper in mijn veel te warme jas.

De familierechter merkt het. Zou ze weten waar ik zo bang voor ben? Ze kijkt me aan en zegt: 'Zo meteen ga je weer naar huis. Je mag natuurlijk zelf kiezen wat je aan je mama vertelt over dit gesprek.'

Op een vreemde manier stelt dat me gerust. Ik had nooit gedacht dat een familierechter als een soort bondgenoot zou aanvoelen.

Ik kijk haar vragend aan, deels omdat ik het ongelooflijk vind hoe ze mijn gedachten en zorgen lijkt te lezen, en deels omdat ik niet weet hoe ik in godsnaam aan mijn moeder moet uitleggen wat ze later in het verslag zal lezen.

'Als je het niet goed weet, kun je altijd zeggen dat we alle mogelijke opties over jouw toekomst hebben doorgenomen. Dat is tenslotte wat we hebben gedaan, en zo zal het ook in het verslag staan.'

Een slimme vrouw, die familierechter. Hier kan ik mee verder.

'Voorlopig weet ik genoeg, dus als je wilt, mag je terug naar je mama. Tenzij jij nog vragen hebt?'

Ik schud mijn hoofd en sta op. Ik wil hier zo snel mogelijk weg.

‘Oké. Dank je wel. Je krijgt nog een brief van de jeugdrechtbank. Dag Laura’, zegt de familierechter terwijl ik al bijna de deur uit ben.

Ik draai me nog even om en nauwelijks hoorbaar pers ik er een kort ‘Ja, dag’ uit.

Zo sta ik weer bij mijn moeder, in de gang met de ongemakkelijke stoelen. Ik wil naar buiten, de stad in, naar mijn vriendinnen.

‘En Laura, wat zei ze?’

Mijn moeder wacht zelfs geen vijf beleefdheidstellen. Ik merk dat ik er woest van word, mijn ogen schieten vuur en vanbinnen kook ik. Begrijpt ze dan echt niet dat ik dat hele scheidingsgedoe zo beu ben?

Ik loop naar de lift en duw als een bezetene op de knop. Gelukkig is de lift er vrijwel meteen.

Mijn moeder gaat onverminderd door: ‘Zeg me niet dat je tegen de rechter hebt gezegd dat je naar je vader wilt.’

Alleen al de manier waarop ze over papa praat, maakt me opstandig en verdrietig. Alsof hij een of andere vreemde indringer is die ze dringend uit onze levens moet bannen.

‘Wat ik heb gezegd, zul je wel lezen in het verslag!’
snauw ik mijn moeder toe wanneer we beneden uit de
lift stappen.

‘Laura, kom op...’

Mijn moeder blijft met gespreide armen in de hal van
het gerechtsgebouw staan. Het kan me niet schelen, ik
loop de hal uit.

‘... op tijd naar huis...’

Ik hoor slechts flarden van haar zin. Tranen van
frustratie rollen over mijn gezicht. Ik loop de straat over,
over het Poelaertplein, langs het justitiepaleis, recht
naar het muurtje dat uitkijkt over de rest van de stad.
Daar doe ik mijn jas uit. Eindelijk. Badend in het zweet
leg ik mijn jas voor me over de betonnen rand. Ik leun
ertegen, op mijn ellebogen, met mijn natte gezicht in
mijn handen. Ik veeg mijn tranen weg, en langzaam
maar zeker krijg ik ook mijn ademhaling weer onder
controle. Ik voel hoe de spanning gestaag uit mijn
lichaam glijdt. Ik kom weer in de realiteit, neem de
omgeving in me op. Dan zie ik hem.

GRIFFIER

Naast de rechter zit nog iemand. Diegene zegt niets, maar is druk aan het typen. Dit is de griffier: de persoon die een verslag bijhoudt van de zitting. De griffier zorgt er ook voor dat alle documenten van de zitting in orde zijn en bij elkaar verzameld worden.

02 De man met duizend sleutels

Hij zit op een bankje in de zon, vlak achter me. Hij heeft mij in de gaten, zo lijkt het tenminste. Hij draagt een donkerblauwe broek en trui. Hij ziet er best vriendelijk uit. Hoelang zou hij hier al zitten? Heeft hij mijn tranen gezien? Ik kijk hem even aan, maar draai me gauw weer om. Hij is het soort man waar mijn moeder me altijd voor waarschuwt. Toch intrigeert hij me.

Ik ben uitgeput van al het gedoe in de rechtbank. Mijn vriendinnen wachten ongetwijfeld op me, maar ik heb echt geen energie om ze de hele situatie uit te leggen. Ik denk aan de man op het bankje en probeer